

ȘTEFAN VELOVAN (1852- 1932) - mentorul învățământului normalist

Despre viața și activitatea pedagogului filozof au apărut în ultima perioadă o serie de articole, care prezintă anumite aspecte din prodigioasa sa activitate. Acest articol își propune să efectueze o privire de ansamblu asupra carierei sale, cu accent pe activitatea didactică și metodică- științifică.

A fost un profesor erudit și un adevărat enciclopedist, „un gânditor original, care și-a captivat elevii prin modul său rațional de predare”. A organizat primul curs de pedagogie la Institutul pedagogic din Caransebeș, pornind de la ideea că „toate obiectele de învățământ pregătesc materialul, iar pedagogia dă metoda, care formează pe elevul normalist pentru cariera de învățător”.¹ El aparține primei generații de pedagogi români, care au încetățenit la noi studiul pedagogiei în școlile normale. A fost un profesor iubit și prețuit de elevii săi, în fața cărora se bucura de o mare autoritate, datorită culturii sale filozofice, cunoștințelor sale de pedagogie și științe naturale, cât și datorită tactului său pedagogic și faptului că preda admirabil.

Prima etapă a carierei sale debutează la Institutul pedagogic din Caransebeș în 1877. Profesorul Velovan a desfășurat o activitate multilaterală: ca maestru al didacticii la catedră, ca îndrumător al învățământului popular și conducător al învățătorilor români. De asemenea a activat ca un neobosit cercetător, fiind preocupat să fundamenteze științific practica pedagogică.² Un aport deosebit la îndrumarea metodică a învățătorilor a fost elaborarea și publicarea în broșuri a „Instrucțiunilor”, care au fost primele lucrări metodice apărute în limba română. La Caransebeș el a fost, după aprecierea elevului său, G. Cătană, „stîlpul institutului”, „animatorul corpului profesoral și un minunat modelator de suflete” - după cum arăta colegul său Enea Hodoș.

A doua etapă din cariera lui Velovan începe în 1893, când a fost angajat la Școala normală din București. Aici a reușit ca din primele ore să cucerească elevii, după cum mărturisea un fost elev al său: „După prima lui lecție de psihologie „Producerea ideilor” în clasa noastră a fost un delir. Simțeam toți, că acum avem un profesor de pedagogie”. În perioada cât a predat la București și Câmpulung a continuat să publice diferite studii și articole de

¹ Burcătură Marius, „Crîmpeie din evoluția pedagoaiei bănățene” Timișoara, 1938, p. 47.

² Gh. Dumitrescu, Ștefan Velovan, în „Din istoria pedagogiei românești”, vol. IV, Culegere de studii, EDP, București, 1969, p. 161.

specialitate. Prezența lui Velovan la București a stârnit interes printre cadrele didactice, fiind solicitat să țină conferințe și să scrie articole în care prezenta bazele științifice ale pedagogiei și psihologiei. N-a rămas mult timp aici, căci Școala normală din București s-a mutat la Cîmpulung- Muscel.

În 1896 este transferat la *Școala normală din Craiova*, pe care a condus-o timp de 30 de ani, până la pensionare, în 1926. Și aici a fost întotdeauna la datorie, fiind model viu pentru elevii școlii și un „pătimaș al datoriei desăvârșit împlinite”. La Craiova primul lucru pe care îl face este să înființeze „Școala de aplicație” în 1897. El nu concepea o școală normală fără școală de aplicație, la care elevii normaliști să facă practică pedagogică.³ Aceasta devine un adevărat laborator pedagogic deoarece elevii practicieni susțineau lecții de probă, astfel acordându-se o mare atenție pregătirii viitorilor învățători. Aici se perfectase vestitul plan de lecție velovanist structurat, în principal, pe evidența legilor psihologice și logice ale gândiri, verigă cu verigă. Normaliștii de la Craiova se mândreau cu maestrul lor și cu planul de lecție adoptat de acesta, considerând că pe baza acestuia orice conținut poate fi predat în mod eficient.

Ștefan Velovan acorda o importanță deosebită rolului învățătorului în procesul educativ. În viziunea sa, învățătorul este un „*model viu*” pentru elevi, un exemplu de conduită morală, devotament și profesionalism. El sublinia necesitatea unei pregătiri pedagogice serioase pentru cadrele didactice, care să le formeze atât competențele intelectuale, cât și pe cele morale. Profesorul, spunea Velovan, trebuie să fie „*sufletul școlii*” și să-și exercite misiunea cu pasiune și responsabilitate.

La Craiova a lucrat mai mult în cadrul școlii, iar în afară s-a manifestat puțin. Lua parte regulat la conferințele învățătorilor, cu care ocazie lămuria diferite chestiuni metodice și a fost membru în comitetul Ligii culturale. Sub influența personalității sale, Școala normală din Craiova a devenit centrul unui curent pedagogic, cunoscut sub denumirea de „Velovanismul”. El aducea ceva nou în concepția despre școală, despre funcția de învățător și profesor, despre activitatea instructiv-educativă. Ca și în prima etapă, activitatea lui a îmbrățișat trei laturi: activitatea sa la catedră, activitatea pe tărâm social și activitatea publicistică.⁴

A fost un adept al herbartianismului în țara noastră, fapt ce reiese din însăși cuvintele sale: „Școala pedagogică pe care o urmărim se numește școala herbartiană.”⁵

³ Adrian Michiduță, „*Ștefan Velovan, filosof și pedagog*”, Editura Aius, Craiova, 2017, p.14.

⁴ Gh. Dumitrescu, Ștefan Velovan, în „*Din istoria pedagogiei românești*”, vol. IV, Culegere de studii, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1969, p. 193.

⁵ Victor Țircovnicu, „*Contribuții la istoria învățămîntului românesc din Banat*”, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970, p. 293.

În studiile sale s-a ocupat mult de fundamentarea pedagogiei pe psihologie și a formulat patru legi fundamentale în psihologie: două legi ale asocierii ideilor prin contopire și complicare și două legi ale reproducerii acestora în mod spontan și reflex.⁶

În opera sa găsim o seamă de elemente pozitive și contribuții originale la îmbogățirea metodologiei pedagogice: rolul conducător al învățătorului în procesul de învățământ; aplicarea în predarea lecțiilor deopotrivă a legilor psihice și principiilor logice; susținerea consecventă a principiului învățământului educativ; aplicarea cunoștințelor însușite de elevi sub formă de reflectare și proiectare a lor; sprijinirea tezei învățământului practic și criticarea practicismului îngust al „școlii active”; legătura directă ce trebuie să existe între practica școlară și munca adultă; metode înaintate de predare (de exemplu, învățarea prin descoperire); alcătuirea planului general al lecției, care are două părți: partea teoretică (dobândirea cunoștințelor) și partea practică (aplicarea lor în practică). Planul său are trei „trepte psihologice formale”, pregătirea, sistematizarea cunoștințelor și aplicarea lor.⁷

Amintirea profesorului și directorului Ștefan Velovan trăiește vie în conștiința elevilor săi, deoarece el a fost un mare cărturar, un distins filozof și un bun patriot, fiind socotit ca părintele școlii românești din Banatul Timișan și cel al Olteniei. A adus o reală contribuție la dezvoltarea gândirii și practicii pedagogiei românești din jurul anului 1900.

Ideile pedagogice ale lui Ștefan Velovan reflectă o **viziune modernă și umanistă asupra educației**, bazată pe respectul pentru copil, pe rolul formator al învățătorului și pe legătura dintre școală și viață. Prin contribuțiile sale, Velovan a pus bazele unei pedagogii românești autentice, orientate spre formarea omului moral, activ și responsabil. Moștenirea sa rămâne una de referință pentru toți cei care cred în educația ca mijloc de progres individual și social.

Astăzi, Velovan veghează asupra Colegiului Național Pedagogic din Craiova, care-i poartă numele, fiind mentor pentru generații de profesori, de învățători și de liceeni, contribuind semnificativ la modernizarea învățământului românesc, ideile sale pedagogice fiind actuale, distingându-se prin echilibrul dintre tradiție și inovație, dintre cultură și caracter. În prezent, în cadrul activităților de pregătire a viitorilor dascăli, ideile lui Velovan se regăsesc, misiunea școlii fiind: formarea temeinică a învățătorilor și a educatoarelor; dezvoltarea armonioasă a personalității acestora; dezvoltarea omului în integralitatea sa – intelectuală, morală și fizică, precum și construirea devotamentului pentru misiunea didactică.

⁶ Ibidem, p. 297.

⁷ Gh. Dumitrescu, Ștefan Velovan, în „*Din istoria pedagogiei românești*”, vol. IV, Culegere de studii, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1969, p.213.

În curtea bătrânului liceu, între zidurile încărcate de istorie și glasurile vesele ale elevilor, se înalță statuia celui al cărui nume îl poartă școala – marele pedagog Ștefan Velovan. Acolo, la umbra teilor și sub privirea sa calmă, profesorii și elevii aleg adesea să desfășoare lecții în aer liber, transformând un colț de curte într-o adevărată aulă a inspirației. Aceste lecții au o semnificație specială. Ele nu sunt doar ore obișnuite, ci momente de reflecție asupra valorilor educației pe care Velovan le-a promovat: formarea caracterului, iubirea de muncă, respectul pentru adevăr și devotamentul față de profesia de învățător. Elevii ascultă, discută, citesc fragmente despre viața și ideile sale, învățând că educația nu se măsoară doar în note, ci în oameni buni și responsabili.

Profesorii spun că „lecțiile lângă statuie” îi apropie pe elevi de spiritul școlii și de tradiția pedagogică a Olteniei. Atmosfera este calmă, luminoasă, iar sentimentul de continuitate între trecut și prezent dă acestor întâlniri o notă de solemnitate. Mulți elevi afirmă că, în acele momente, simt că înțeleg mai bine ce înseamnă să fii viitor dascăl – să duci mai departe misiunea pe care Ștefan Velovan a început-o acum mai bine de un secol.

Astfel, curtea Colegiului Pedagogic nu este doar un spațiu de recreație, ci și un loc al memoriei și al învățării vii, unde istoria și educația se întâlnesc în fiecare zi, sub privirea blândă a lui Velovan, mentorul simbolic al tuturor celor care aleg calea școlii.

Moștenirea lui Ștefan Velovan nu se măsoară în monumente sau cărți vechi, ci în oameni – în profesorii, învățătorii și elevii care duc mai departe idealurile sale. Colegiul Național Pedagogic „Ștefan Velovan” din Craiova este astăzi cel mai puternic simbol al acestei continuități. Aici, în fiecare promoție de tineri educatori, se regăsesc urmașii spirituali ai marelui pedagog.

Acești urmași nu poartă același nume, dar îi poartă gândul și misiunea: să formeze oameni buni, conștienți de rolul educației în viața societății. Profesorii liceului le vorbesc elevilor despre principiile lui Velovan – educația morală, munca, iubirea de patrie, respectul pentru elev – iar tinerii învățători le duc mai departe în școlile din toată țara.

Astfel, fiecare dascăl format la Craiova devine o parte din lanțul neîntrerupt al „școlii lui Velovan”. În sufletele lor, spiritul marelui pedagog continuă să trăiască, inspirând noi generații să creadă în puterea educației și în noblețea profesiei de învățător.

Prof. Adrian-Ion STROE – Director Colegiul Național Pedagogic „Ștefan Velovan” , Craiova

Prof. Tania-Ștefania ȚĂNDĂREANU – Colegiul Național Pedagogic „Ștefan Velovan”, Craiova